

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра управління та освітніх технологій

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан гуманітарно-педагогічного
факультету

Шинкарук В.Д.

«___» _____ 2020 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри управління
та освітніх технологій

Протокол № 10 від 04 травня 2020 р.

Завідувач кафедри

Кубіцький С.О.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД СІМ'Ї

Спеціальність 231 «Соціальна робота»

Освітня програма Соціальна робота

Факультет гуманітарно-педагогічний

Розробник: завідувач кафедри управління та освітніх технологій, кандидат педагогічних наук, професор Кубіцький Сергій Олегович

1. Опис навчальної дисципліни**Соціальний супровід сім'ї**

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	231 «Соціальна робота»	
Освітня програма	Соціальна робота	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	180	
Кількість кредитів ECTS	6,0	
Кількість змістових модулів	3,0	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	_____ (назва)	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	1
Семестр	2	2
Лекційні заняття	30 год.	14 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	12 год.
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	120 год.	154 год.
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4 год.	

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Соціальний супровід сім'ї» є сформулювати у студентів наукові поняття про технологію соціального супроводу сім'ї, її цілі та завдання; допомогти їм в оволодінні основними теоретичними знаннями та практичними вміннями щодо соціального супроводу сімей різних типів та навчити їх застосовувати ці знання і вміння в майбутній соціально-педагогічній діяльності.

Завданням навчальної дисципліни є ознайомити студентів з технологією соціального супроводу сімей; озброїти майбутніх соціальних працівників методиками соціального супроводу сімей різних типів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- предмет, мету та завдання дисципліни;
- специфіку діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді з підтримки сімей. Етичні та психологічні аспекти соціальної підтримки родин;
- документацію, яка застосовується в процесі супроводу сімей різних типів;
- нормативні документи, що стосуються супроводу сімей різних типів;
- особливості створення експериментальних соціальних служб підтримки сім'ї (ССПС). Роботу соціальних працівників ССПС із сім'ями;
- досвід соціальної роботи з різними категоріями сімей. Напрями вдосконалення соціальної роботи з сім'ями;
- педагогічну діяльність соціальних установ щодо виховання дітей із розлучених сімей;
- завдання і зміст соціального супроводу неблагополучної сім'ї в системі ЦСССДМ. Функції супроводу неблагополучної сім'ї в системі ЦСССДМ. Підходи і рекомендації до супроводу неблагополучної сім'ї в системі ЦСССДМ. Законодавче забезпечення соціально-педагогічної роботи з неблагополучною сім'єю. Види соціально-педагогічної роботи з неблагополучною сім'єю;
- соціально-педагогічну роботу з дітьми девіантної поведінки та їх сім'ями;
- соціально-педагогічну роботу з сім'ями хворих на алкоголізм і наркоманію;
- роботу соціального педагога з сім'єю, де є насильство щодо членів родини;
- особливості соціально-педагогічної роботи з сім'ями, які пережили втрату;
- особливості роботи з різними типами сімей;
- розвиток дитячих будинків сімейного типу в Україні: позитивний потенціал та проблеми функціонування. Технологічні аспекти соціальної роботи у ДБСТ;
- соціальні та психолого-педагогічні проблеми сімейного насилля над дітьми;
- поняття насильства у сім'ї. Фактори, що провокують насильницькі дії в дитячо-батьківських стосунках. Державні заходи щодо попередження насильства у сім'ї. Технології соціально-педагогічної роботи з випадками насильства в сім'ї стосовно дітей. Захист дітей від насильства. Робота соціального педагога з сім'єю, де є насильство щодо членів родини;
- групи взаємопідтримки прийомних батьків (групи зустрічей);

- соціальний супровід та реабілітацію сімей з дітьми з особливими потребами.

вміти:

- вивчати ситуації в сім'ї;
- застосовувати методики вивчення дітей із розлучених сімей;
- організувати соціальне навчання членів неблагополучних сімей;
- оцінити психологічний стан дітей у ДБСТ;
- застосувати методи діагностики стосунків у сім'ї;
- надавати психолого-педагогічну допомогу молодій сім'ї;
- консультувати молоду сім'ю;
- вести профілактичну роботу з батьками молодого подружжя;
- встановити психічний стан та поведінку дитини, виявити насильство щодо неї;
- організовувати роботу з батьками щодо попередження та подолання насильства над дітьми;
- скласти план дій щодо захисту дитини у випадку (або за умов існування ризику) сексуального насильства;
- організувати навчання прийомних батьків;
- представляти інтереси прийомних дітей та прийомних сімей;
- вести документацію, яка застосовується в процесі супроводу сімей різних типів.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК):

- ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- ЗК6. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
- ЗК7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК8. Здатність генерувати нові ідеї.
- ЗК9. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК10. Здатність працювати в команді.

фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

СК2. Здатність до виявлення соціально значимих проблем і факторів соціального благополуччя різних груп населення.

СК3. Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати та моделювати соціальні ситуації.

СК5. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня, налагоджувати взаємодію державних, громадських і комерційних організацій на підґрунті соціального партнерства.

СК6. Здатність до оцінки процесу і результату професійної діяльності та якості соціальних послуг.

СК8. Здатність до спільної діяльності та групової мотивації, фасилітації процесів прийняття групових рішень.

СК9. Здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців.

СК10. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість задля вирішення соціальних проблем через упровадження соціальних інновацій.

СК11. Здатність виявляти професійну ідентичність та діяти згідно з цінностями соціальної роботи.

СК12. Здатність до критичного оцінювання соціальних наслідків політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства.

СК13. Здатність до формування позитивного іміджу професії, її статусу в суспільстві.

СК16. Здатність упроваджувати результати наукового пошуку в практичну діяльність.

3. Програма та структура навчальної дисципліни «Соціальний супровід сім'ї» для

- повного терміну денної (заочної) форми навчання;
- скороченого терміну денної (заочної) форми навчання

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Соціальний супровід як технологія індивідуальної соціальної роботи

Тема 1: Сутність соціального супроводу як виду соціально-педагогічної діяльності

Визначення та поняття соціального супроводу. Закон України «Про соціальні послуги» 2019 р. Наказ Міністерства соціальної політики України від 31.03.2016 р. № 318 «Про затвердження Державного стандарту соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах».

Тема 2: Ведення випадку як центральна технологія соціального супроводу клієнта

Сутність ведення випадку та його мета, механізми, принципи. Алгоритм ведення випадку. Кваліфікація соціальних послуг.

Тема 3: Концептуальні засади визначення потреб клієнта-дитини

Оцінка потреб дитини в контексті загальних закономірностей розвитку особистості. Мета і роль оцінки потреб клієнта. Модель оцінки потреб клієнта. Потреби для розвитку дитини. Батьківський потенціал. Фактори сім'ї та середовища.

Тема 4: Технологічний алгоритм реалізації соціального супроводу

Основні етапи технологічного алгоритму соціального супроводу. Сутність процесу планування соціального супроводу. Послідовність дій ефективного планування. Сутність планування соціальної допомоги за системою критеріїв «важливо-терміново». Основні форми соціальної роботи для соціального супроводу.

Змістовий модуль 2. Соціальний супровід неблагополучних сімей

Тема 5. Соціальна робота з підтримки сімей

Проблема соціального супроводу сімей. Соціальна робота з підтримки сімей. Досвід соціальної роботи з різними категоріями сімей. Напрями удосконалення соціальної роботи з сім'ями.

Тема 6. Проблеми становлення молодії сім'ї та її соціальний супровід

Особливості виховання у батьківській сім'ї як умова підготовки молоді до сімейного життя. Класифікація видів сімейних стосунків. Роль і місце матері у вихованні дитини. Методи діагностики стосунків у сім'ї.

Тема 7. Соціальний супровід неблагополучних сімей

Завдання і зміст соціального супроводу неблагополучної сім'ї в системі ЦСССДМ. Функції супроводу неблагополучної сім'ї в системі ЦСССДМ. Підходи і рекомендації до супроводу неблагополучної сім'ї в системі ЦСССДМ. Організація соціального навчання членів неблагополучних сімей.

Тема 8. Соціальний супровід розлучених сімей

Особливості подружнього спілкування та причини розлучень. Сім'я та її деформація в сучасних умовах. Психолого-педагогічні проблеми розлученої сім'ї. Розвиток і поведінка дітей із розлучених сімей.

Змістовий модуль 3: Сімейні форми опіки над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування

Тема 9: Основні засади державної політики щодо соціального захисту дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування

Поняття про сирітство й соціальне сирітство як суспільні явища, причини їх виникнення. Традиційна система закладів для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Пріоритетні форми влаштування дітей-сиріт: усиновлення, опіка і піклування, прийомні сім'ї, ДБСТ.

Тема 10. Соціальний супровід батьків – вихователів дитячих будинків сімейного типу

Історія розвитку дитячих будинків сімейного типу. Розвиток ДБСТ в Україні: позитивний потенціал та проблеми функціонування. Сутність та специфіка соціального супроводу ДБСТ. Перспективи розвитку ДБСТ в Україні.

Тема 11. Соціальний супровід прийомних сімей та прийомних дітей

Положення про прийомну сім'ю. Сутність та специфіка соціального супроводу прийомних сімей. Групи взаємопідтримки прийомних батьків (групи зустрічей). Навчання прийомних батьків.

Тема 12. Соціальний супровід сімей, де є насильство щодо членів родини

Соціальні та психолого-педагогічні проблеми сімейного насилля над дітьми. Особливості психічного стану та поведінки дитини, які дозволяють виявити насильство щодо них. Типологія насильства у сім'ї. Фактори, що провокують насильницькі дії в дитячо-батьківських стосунках. Робота з батьками щодо попередження та подолання насильства над дітьми. Державні заходи щодо попередження насильства у сім'ї.

Тема 13. Соціальний супровід та реабілітація сімей з дітьми з особливими потребами

Реакція та способи поведінки матері і батька, у яких народилася дитина з особливими потребами. Цикл соціальної допомоги сім'ї, що виховує неповносправну дитину.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	сз	лаб	інд	ср		л	сз	лаб	інд	ср	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Соціальний супровід як технологія індивідуальної соціальної роботи														
Тема 1. Сутність соціального супроводу як виду соціально-педагогічної діяльності	1-2	21	4	4			13	15	2					13
Тема 2. Ведення випадку як центральна технологія соціального супроводу клієнта	3	13	2	2			9	15	2	2				11
Тема 3. Концептуальні засади визначення потреб клієнта-дитини	4	13	2	2			9	15		2				13
Тема 4. Технологічний алгоритм реалізації соціального супроводу	5	13	2	2			9	15	2					13
Разом за змістовим модулем 1	60		10	10			40	60	6	4				50
Змістовий модуль 2. Соціальний супровід неблагополучних сімей														
Тема 5. Соціальна робота з підтримки сімей	6-7	16	4	4			13	15	2					13
Тема 6. Проблеми	8	8	2	2			9	15	2					13

становлення молодії сім'ї та її соціальний супровід												
Тема 7. Соціальний супровід неблагополучних сімей	9	4	2	2			9	15		2		13
Тема 8. Соціальний супровід розлучених сімей	10	12	2	2			9	15		2		13
Разом за змістовим модулем 2	60		10	10			40	60	4	4		52
Змістовий модуль 3. Сімейні форми опіки над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування												
Тема 9. Основні засади державної політики щодо соціального захисту дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування	11	12	2	2			8	12		2		10
Тема 10. Соціальний супровід батьків вихователів ДБСТ	12	12	2	2			8	12	2			10
Тема 11. Соціальний супровід прийомних сімей та прийомних дітей	13	12	2	2			8	12	2			10
Тема 12. Соціальний супровід сімей, де є насильство щодо членів родини	14	12	2	2			8	12		2		10
Тема 13. Соціальний супровід та реабілітація сімей з дітьми з особливими потребами	15	12	2	2			8	12				12
Разом за змістовим модулем 2	60		10	10			40	60	4	4		52
Усього годин	180		30	30			120	180	14	12		154

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність соціального супроводу як виду соціально-педагогічної діяльності	4
2	Ведення випадку як центральна технологія соціального супроводу клієнта	2
3	Концептуальні засади визначення потреб клієнта-дитини	2
4	Технологічний алгоритм реалізації соціального супроводу	2
5	Соціальна робота з підтримки сімей	4
6	Проблеми становлення молодії сім'ї та її соціальний супровід	2
7	Соціальний супровід неблагополучних сімей	2
8	Соціальний супровід розлучених сімей	2
9	Основні засади державної політики щодо соціального захисту дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування	2
10	Соціальний супровід батьків вихователів ДБСТ	2

11	Соціальний супровід прийомних сімей та прийомних дітей	2
12	Соціальний супровід сімей, де є насильство щодо членів родини	2
13	Соціальний супровід та реабілітація сімей з дітьми з особливими потребами	2

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено робочим навчальним планом	

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено робочим навчальним планом	

7. Контрольні питання, комплекси тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. Кризи в родині та теорія кризового втручання.
2. Етичні аспекти соціальної підтримки родин.
3. Вивчення ситуації в сім'ї.
4. Психологічні аспекти соціальної підтримки сім'ї.
5. Створення експериментальних соціальних служб підтримки сім'ї (ССПС).
6. Робота соціальних працівників ССПС із сім'ями.
7. Методи роботи ССПС.
8. Організація моніторингу та звітності ССПС.
9. Оцінка роботи ССПС.
10. Перспективи розвитку соціальних служб підтримки сім'ї.
11. Теоретичні основи соціально-педагогічної роботи з неблагополучною сім'єю.
12. Законодавче забезпечення соціально-педагогічної роботи з неблагополучною сім'єю і дітьми девіантної поведінки.
13. Види соціально-педагогічної роботи з неблагополучною сім'єю.
14. Назвіть стратегії сімейного консультування.
15. Розкрийте основні завдання соціальної роботи з неблагополучною сім'єю.
16. Порівняйте соціальні послуги та форми роботи із неблагополучними сім'ями у різних соціальних закладах.

17. Від чого залежить здатність особи і родини протистояти кризі?
18. Які різновиди допомоги надають у межах кризового стручання?
19. У чому полягають перешкоди на шляху соціальної інтеграції людей із функціональними обмеженнями?
20. Охарактеризуйте сутність соціальної роботи з людьми, які мають функціональні обмеження.
21. Порівняйте форми, методи і технології, які використовують різні соціальні служби у роботі з інвалідами.
22. Дайте визначення залежності. У чому полягають особливості фізичної та психологічної залежності?
23. Які підходи до роботи зі споживачами ін'єкційних наркотиків ви можете назвати?
24. Чому, на Вашу думку, почали розвиватися програми зменшення шкоди та вулична соціальна робота із споживачами ін'єкційних наркотиків?
25. У чому полягає відмінність між поняттями «дитина-сирота» та «дитина, що залишилася без піклування батьків»? Кого вважають «соціальними сиротами»?
26. У чому може полягати роль соціального працівника у соціальному супроводі прийомних батьків та батьків-вихователів дитячих будинків сімейного типу?
27. Які форми роботи з вихованцями шкіл-інтернатів вам відомі?
28. У чому полягає роль соціального працівника у допомозі дітям вулиці?
29. Дайте порівняльну характеристику різних форм опіки дітей-сиріт.
30. Запропонуйте шляхи подолання соціального сирітства в Україні.
31. Проблема соціального супроводу сімей.
32. Соціальна робота з підтримки сімей.
33. Досвід соціальної роботи з різними категоріями сімей.
34. Напрями удосконалення соціальної роботи з сім'ями.
35. Завдання і зміст соціального супроводу неблагополучної сім'ї в системі ЦСССДМ.
36. Функції супроводу неблагополучної сім'ї в системі ЦСССДМ.
37. Підходи і рекомендації до супроводу неблагополучної сім'ї в системі ЦСССДМ.
38. Організація соціального навчання членів неблагополучних сімей.
39. Особливості подружнього спілкування та причини розлучень.
40. Сім'я та її деформація в сучасних умовах.
41. Психолого-педагогічні проблеми розлученої сім'ї.
42. Розвиток і поведінка дітей із розлучених сімей.
43. Історія розвитку дитячих будинків сімейного типу.
44. Розвиток ДБСТ в Україні: позитивний потенціал та проблеми функціонування.
45. Перспективи розвитку ДБСТ в Україні.
46. Особливості виховання у батьківській сім'ї як умова підготовки молоді до сімейного життя.
47. Класифікація видів сімейних стосунків.

48. Роль і місце матері у вихованні дитини.
49. Методи діагностики стосунків у сім'ї.
50. Соціальні та психолого-педагогічні проблеми сімейного насилля над дітьми.
51. Особливості психічного стану та поведінки дитини, які дозволяють виявити насильство щодо них.
52. Типологія насильства у сім'ї. Фактори, що провокують насильницькі дії в дитячо-батьківських стосунках.
53. Робота з батьками щодо попередження та подолання насильства над дітьми.
54. Державні заходи щодо попередження насильства у сім'ї.
55. Положення про прийомну сім'ю.
56. Групи взаємопідтримки прийомних батьків (групи зустрічей).
57. Навчання прийомних батьків.
58. Реакція та способи поведінки матері і батька, у яких народилася дитина з особливими потребами.
59. Цикл соціальної допомоги сім'ї, що виховує неповносправну дитину.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОС «Магістр» Спеціальність 231 Соціальна робота	Кафедра управління _____ та освітніх технологій 2020-2021 навч. рік	ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1 з дисципліни «Соціальний супровід сім'ї»	Затверджую Зав. кафедри (підпис) Кубіцький С.О. _____ 2020 р.
Екзаменаційні запитання			
1. Поняття та проблема соціального супроводу сімей.			
2. Характеристика етапів соціального супроводу прийомної сім'ї.			
Тестові завдання різних типів			
Питання 1 Співвіднесіть поняття та їх визначення:			
1	Соціальна працівник	А	Спеціаліст, котрий здійсню соціально-педагогічну діяльність, об'єктом якої є діти, молодь, що потребують підтримки і допомоги у процесі соціалізації як основної умови самореалізації, самокорекції, самоствердження
2	Соціальний педагог	Б	Різновид професійної діяльності, яка спрямована на створення сприятливих умов соціалізації, усебічного розвитку особистості, задоволення її соціокультурних потреб або відновлення соціально схвалених способів життєдіяльності людини
3	Соціально-педагогічна діяльність	В	Унікальний вид професійної діяльності зі створення соціальних умов для поліпшення умов життя окремої особистості, підвищення добробуту народу
4	Соціальна робота	Г	професійно підготовлений спеціаліст, який працює в державних (недержавних) соціальних інститутах і сприяє створенню соціальних умов для повноцінної життєдіяльності різних категорій населення, котрі потребують захисту і підтримки
Питання 2			
1	Назвіть сімейні форми влаштування дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування ...		
Питання 3			
1	... – це подружжя або окрема особа, яка не перебуває у шлюбі, які взяли на виховання та спільне проживання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування		
Питання 4			
2	Прийомні діти виховуються у прийомній сім'ї до досягнення ... – річного віку, а в разі продовження навчання у професійно-технічних, вищих навчальних закладах 1-4 рівня акредитації – до його закінчення, але не пізніше досягнення ними ...- річного віку		
Питання 5			
1	... – це одна з форм сімейного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, яка почала запроваджуватись після другої світової війни. В Україні перший ... було створено у 1988 році.		
Питання 6			
Яку технологію соціальної роботи розглядають як фундаментальну технологію, орієнтовану на визначення потреб клієнтів, системний моніторинг процесу надання послуг і досягнутих результатів, аналіз фінансових витрат і прогнозування економічного ефекту, а також певний процес визначення базових даних, необхідних для подальшого планування результатів діяльності соціальних служб із клієнтом?			
1	Оцінювання потреб дитини та сім'ї		
2	Раннє втручання		
3	Ведення випадку		
Питання 7			
6	Встановіть зв'язки між моделлю деінституціалізації та змістом роботи щодо реалізації цієї моделі		
	Моделі	Зміст роботи	
1)	Планування родини	А) Пошук сімей, які беруть на виховання неповнолітню дитину на правах сина чи доньки й оформлюють це спеціальним юридичним актом (рішенням суду)	
2)	Запобігання відмові та розміщенню дітей у державних закладах	Б) Надання послуг щодо возз'єднання та реабілітації сім'ї	

8. Методи навчання

Методами навчання є способи спільної діяльності й спілкування викладача і здобувачів вищої освіти, що забезпечують вироблення позитивної мотивації навчання, оволодіння системою професійних знань, умінь і навичок, формування наукового світогляду, розвиток пізнавальних сил, культури розумової праці майбутніх фахівців.

Під час навчального процесу використовуються наступні методи навчання:

Залежно від джерела знань: словесні (пояснення, бесіда, дискусія, діалог); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (рішення задач, ділові ігри).

За характером пізнавальної діяльності: пояснювально-наочний проблемний виклад; частково-пошуковий та дослідницький методи.

За місцем в навчальній діяльності:

- методи організації й здійснення навчальної діяльності, що поєднують словесні, наочні і практичні методи; репродуктивні й проблемно-пошукові; методи навчальної роботи під керівництвом викладача й методи самостійної роботи здобувачів вищої освіти;

- методи стимулювання й мотивації навчальної роботи, що включають пізнавальні ігри, навчальні дискусії, рольові ситуації;

- методи контролю й самоконтролю за навчальною діяльністю: методи усного, письмового контролю; індивідуального й фронтального, тематичного і систематичного контролю.

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти передбачено застосування таких навчальних технологій:

- *робота в малих групах* дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного здобувача вищої освіти в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування;

- *семінари-дискусії* передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів;

- *мозкові атаки* – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити як найбільшу кількість ідей за обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію;

- *кейс-метод* – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності фахівців і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу;

- *презентації* – виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації;

- *дидактичні ігри* – метод імітації (наслідування, відображення) ухвалення управлінських рішень в різноманітних ситуаціях згідно правил, які вже розроблено або формуються самими учасниками, реалізується через самостійне вирішення здобувачами вищої освіти поставленої проблеми за умови недостатності необхідних знань, коли є потреба самостійно опановувати новий зміст або шукати нові зв'язки в уже засвоєному матеріалі;

- *банки візуального супроводу* сприяють активізації творчого сприйняття змісту дисципліни за допомогою наочності.

9. Форми контролю

Основними формами організації навчання під час вивчення дисципліни «Соціальний супровід сім'ї» є лекції, семінарські (практичні) заняття, консультації, самостійна робота здобувачів вищої освіти.

Відповідно до вище зазначених форм організації навчання формами контролю засвоєння програми є: самоконтроль, написання модульних контрольних робіт, реферату, виконання індивідуальних практичних завдань, курсова робота та іспит за період вивчення дисципліни.

Контрольні заходи, які проводяться в університеті визначають відповідність рівня набутих студентами знань, умінь та навичок вимогам нормативних документів щодо вищої освіти і забезпечують своєчасне коригування навчального процесу.

Відповідно до **«Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України» затвердженого вченою радою НУБіП України 27 грудня 2019 року, протокол № 5**, видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, лабораторних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу кожного змістового модуля. Навчальний матеріал дисциплін, які викладаються протягом одного семестру – осіннього чи весняного, поділяється лекторами на два-три змістові модулі.

Проміжна атестація має визначити рівень знань здобувачів вищої освіти з програмного матеріалу змістового модуля (рейтингова оцінка із змістового модуля), отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Форми та методи проведення проміжної атестації, засвоєння програмного матеріалу змістового модуля розробляються лектором дисципліни і затверджується відповідною кафедрою у вигляді тестування, письмової контрольної роботи, колоквіуму, результату експерименту, що можна оцінити чисельно, розрахункової чи розрахунково-графічної роботи тощо.

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу змістового модуля вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Після проведення проміжних атестацій з двох змістових модулів і визначення їх рейтингових оцінок лектором дисципліни визначається рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи $R_{НР}$ (не більше 70 балів) за формулою:

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R^{(1)}_{ЗМ} \cdot K^{(1)}_{ЗМ} + \dots + R^{(n)}_{ЗМ} \cdot K^{(n)}_{ЗМ})}{K_{дис}}, \quad (1)$$

де $R^{(1)}_{ЗМ}, \dots, R^{(n)}_{ЗМ}$ – рейтингові оцінки із змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K^{(1)}_{ЗМ}, \dots, K^{(n)}_{ЗМ}$ – кількість кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) (або годин), передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{дис} = K^{(1)}_{ЗМ} + \dots + K^{(n)}_{ЗМ}$ – кількість кредитів ЄКТС (або годин), передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі.

Формулу (1) можна спростити, якщо прийняти $K^{(1)}_{ЗМ} = \dots = K^{(n)}_{ЗМ}$. Тоді вона буде мати вигляд

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R^{(1)}_{ЗМ} + \dots + R^{(n)}_{ЗМ})}{n}. \quad (2)$$

Рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи округлюється до цілого числа.

На рейтинг з навчальної роботи можуть впливати рейтинг з додаткової роботи та рейтинг штрафний.

Рейтинг з додаткової роботи додається до рейтингу з навчальної і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається здобувачам вищої освіти рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня їх знань з дисципліни.

Максимальна кількість балів (20) надається здобувачу вищої освіти за:

- отримання диплому I-го ступеню переможця студентської наукової конференції навчально-наукового інституту чи факультету (коледжу) з відповідної дисципліни;
- отримання диплому переможця (I, II чи III місце) II-го етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни чи спеціальності (напряму підготовки) у поточному навчальному році;
- отримання диплому (I, II чи III ступеню) переможця Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з відповідної дисципліни у поточному навчальному році;
- авторство (співавторство) у поданій заявці на винахід чи отриманому патенті України з відповідної дисципліни;

- авторство (співавторство) у виданій науковій статті з відповідної дисципліни;

- виготовлення особисто навчального стенду, макету, пристрою, приладу; розробка комп'ютерної програми (за умови, що зазначене використовується в освітньому процесі при викладанні відповідної дисципліни).

Рейтинг штрафний не перевищує 5 балів і віднімається від рейтингу з навчальної роботи. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для здобувачів вищої освіти, які невчасно засвоїли матеріали змістових модулів, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

Підсумкова атестація включає семестрову та державну атестацію здобувачів вищої освіти.

Семестрова атестація проводиться у формах семестрового екзамену або семестрового заліку з конкретної навчальної дисципліни.

Семестровий екзамен (далі – **екзамен**) – це форма підсумкової атестації засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни за семестр.

Семестровий залік (далі – **залік**) – це форма підсумкової атестації, що полягає в оцінці засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичного та практичного матеріалу (виконаних ним певних видів робіт на практичних, семінарських або лабораторних заняттях та під час самостійної роботи) з навчальної дисципліни за семестр.

Диференційований залік – це форма атестації, що дозволяє оцінити виконання та засвоєння здобувачем вищої освіти програми навчальної чи виробничої практики, підготовки та захисту курсової роботи (проекту).

Здобувачі вищої освіти зобов'язані складати екзамени і заліки відповідно до вимог робочого навчального плану у терміни, передбачені графіком освітнього процесу. Зміст екзаменів і заліків визначається робочими навчальними програмами дисциплін.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України», затвердженого Вченою радою НУБіП України від 27.12.2019 р., протокол № 5 (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371).

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результатами складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів):

$$R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}.$$

11. Методичне забезпечення

Науково-методичне забезпечення навчального процесу передбачає: державні стандарти освіти, навчальні плани, навчальні програми з усіх нормативних і вибіркового навчальних дисциплін; програми навчальної, виробничої та інших видів практик; підручники і навчальні посібники; інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять; індивідуальні навчально-дослідні завдання; контрольні роботи; текстові та електронні варіанти тестів для поточного і підсумкового контролю, методичні матеріали для організації самостійної роботи студентів.

12. Рекомендована література

Основна

1. Наказ Міністерства соціальної політики України від 31.03.2016 р. № 318 «Про затвердження Державного стандарту соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах».
2. Віщукаєва К.М. Соціальний супровід клієнта: навч. посібн. Одеса: Видавництво Булаєв Вадим Вікторович, 2017. 322 с.
3. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери. – 2-ге видання / За заг. ред. проф. І.Д. Зверєвої. Київ, Сімферополь: Універсум, 2013. 536 с.
4. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка : схеми, таблиці, коментарі: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2009. 208 с.
5. Василькова Ю.В. Социальная педагогика: курс лекций. М.: Академия, 1999. 440 с.

6. Войнола Р.Х. Методика викладання дисциплін соціально-педагогічного циклу: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 140 с.
7. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Видавничий центр «Академія», 2001. 576 с.
8. Заверико Н.В. Соціальна педагогіка: Навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Слово», 2011. 240 с.
9. Лукашевич М.П. Соціальна робота (теорія і практика): Підручник. К.: Каравела, 2011. 368 с.
10. Соціальна педагогіка: підручник. 4-те вид. виправ. та доп. / За ред. проф. А.Й. Капської. К.: Центр учбової літератури, 2009. 488 с.
11. Трубавіна І.М. Соціальний супровід неблагополучної сім'ї. Науково-методичні матеріали. К.: ДЦССМ, 2003. 86 с.

Допоміжна

1. Технології соціально-педагогічної роботи: Навчальний підручник / За заг. ред. проф. А.Й. Капської. К., 2000. 372 с.
2. Олиференко Л.Л. Социально-педагогическая поддержка детей группы риска / Олиференко Л.Л., Шульга Т.И., Дементьев И.Ф. М.: Академия, 2002.
3. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю: Навчальний посібник / За заг. ред. Трубавіної І.М. К.: ДЦССМ, 2003. 132 с.
4. Соціальні служби – родині: Розвиток нових підходів в Україні. (перевидання) / За ред. І.М. Григи, Т.В. Семигіної. К., 2003. 128 с.
5. Технології створення та функціонування прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу. Збірник методичних матеріалів / Авт. кол. Г.М. Бевз, А.Й. Капська та ін. К.: Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2003. 188 с.
6. Програма «Соціальний супровід дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей». Затверджена наказом Державного комітету України у справах сім'ї та молоді від 01.10.2002 року № 658.
7. Методичні поради спеціалістам центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді щодо прийомних сімей та ДБСТ.
8. Методичні рекомендації щодо сімейного влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (у запитаннях і відповідях). К.: Держсоцслужба, 2005. 116 с.
9. Положення про прийомну сім'ю. Затверджено постановою Кабінету міністрів України від 26 квітня 2002 року № 565.
11. Дружинин В.Н. Психология семьи. Екатеринбург, 2006. 214 с.
12. Насилие в семье: с чего начинается семейное неблагополучие: Научно-методическое пособие / Под ред. Л.С.Алексеева. М., 2000. 136 с.
13. Громадська програма запобігання насильству в сім'ї. Проект «Гармонія», Львів, 2000. 95 с.
14. Соціальне оточення та самопочуття підлітків / О. Балакірева (кер. авт. кол.), О. Артюх, О. Петрунько, О. Яременко. К.: Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2002. 51 с.

15. Синягина Н.Ю. Психолого-педагогическая коррекция детско-родительских отношений. М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. 96 с.

13. Інформаційні ресурси

1. Закон України «Про соціальні послуги» від 19.04.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 08.02.2011: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=966-15> – Загол. з екрану. – Мова укр.;

2. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоді» від 21 червня 2001 року № 2558-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www search.ligazakon.ua](http://www.search.ligazakon.ua);

3. Луков В.А. Гуманизм и парадигмы воспитания в глобальном обществе [Электронный ресурс] / Знание. Понимание. Умение. – Режим доступа: [www / URL: http: // www.zpu – journal.ru/gum/prospects//articles/2007lukov_val/2/](http://www.zpu-journal.ru/gum/prospects/articles/2007lukov_val/2/). – [б.д.] – Загл. с экрана.

4. Прохоров Б.Б. Экология человека. Понятийно-терминологический словарь [Электронный ресурс] / Академик. – Режим доступа : [www / URL:http://human_ecology.academic.ru/1487](http://human_ecology.academic.ru/1487) - 2005г. – Загл. с экрана.

5. Скляренко Э.О. Парадигмы воспитания [Электронный ресурс] / ua.ua.info. – Режим доступа: [www/ URL: http://www.ua.ua.info/razvitiye/article-9366-paradigmyi-vospitaniya/](http://www.ua.ua.info/razvitiye/article-9366-paradigmyi-vospitaniya/). – [б.д.] – Загл. с экрана.

6. Соціальний супровід // Режим доступу: <http://zakon.lिकासoft.com.ua/component/lica/?href=0&view=text&base=24&id=22870&menu=22927>;

7. Соціальне супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу // Режим доступу: <http://zakon.lिकासoft.com.ua/component/lica/?href=0&view=text&base=24&id=22856&menu=22913>;